

PRESENT, PASSAT I FUTUR DEL CORPUS VITREARUM MEDII AEVI DE CATALUNYA

JOAN VILA-GRAU

El doctor Joan Ainaud i de Lasarte, l'any 1981, va formar un petit equip d'especialistes en vitralls i un fotògraf per començar la tasca ingent d'estudiar tots els vitralls gòtics i renaixentistes de Catalunya. Aquests estudis s'han dut a terme sota els auspicis de la Unió Acadèmica Internacional, que, arran de la destrucció de bona part del patrimoni vitrallístic europeu durant la Segona Guerra Mundial, creà un organisme per estudiar, reconstruir i protegir els vitralls gòtics. A aquest equip, que originàriament estava format per Joan Vila-Grau i el fotògraf Ramon Roca Junyent i del qual Ainaud mateix i Assumpta Escudero eren els documentalistes, s'hi va afegir aviat Antoni Vila i Delclòs. Més tard s'hi van sumar estudiosos locals per als diferents edificis estudiats. Així, per al volum de Girona es va comptar amb les recerques de Jaume Marquès, Gabriel Roure i Josep M. Marquès, i per al de Tarragona va ser Isabel Companys qui va fer l'aportació documental, mentre que per a Santes Creus treballà M. Joana Virgili. Per a la catedral de Barcelona es comptà amb Sílvia Cañellas, que s'encarregà també de fer un primer recull de documentació per al darrer llibre publicat, volum que, atès l'abast geogràfic i la varietat d'edificis que ha inclòs, ha disposat d'un equip de documentalistes més nombros que els anteriors. Hem de destacar-hi les contribucions i els estudis de Carme Domínguez, Josep Maria Llobet, Esther Balasch i Francesc Fité, i l'estudi estilístic de Rosa Alcoy. Anna Vila es va incorporar també a les tasques de maquetació, correcció, edició i coordinació general d'aquest darrer volum.

Amb tot això s'han estudiat tots els vitralls de Catalunya fins a finals del segle XVI i se n'ha promogut el coneixement i moltes vegades la preservació. En el curs d'aquestes investigacions es va descobrir, o millor, es va identificar la que, en el seu moment, va ser l'única resta de taula de vitraller del món, que, al Museu d'Història de Girona, es trobava catalogada com a projecte de vitrall. Avui, després de diverses troballes fetes a Europa, es continua considerant una peça única per la seva excepcional conservació i perquè és la mostra més explicativa del procés de realització del vitrall medieval.

El doctor Ainaud va dirigir l'estudi i la posterior publicació dels quatre primers volums dels vitralls gòtics catalans: el primer, *Els vitralls medievals de l'església de Santa Maria del Mar a Barcelona*; el segon, *Els vitralls de la catedral de Girona*; el tercer, *Els vitralls del monestir de Santes Creus i la catedral de Tarragona*, i el quart, *Els vitralls de la catedral de Barcelona i del monestir de Pedralbes*, ja sota la direcció del doctor Manuel

Mundó. El darrer volum, el cinquè, *Els vitralls de la catedral de la Seu d'Urgell i de la col·legiata de Santa Maria de Cervera*, ha estat dirigit pel doctor Xavier Barral i Altet, actual president del Corpus català, amb el malaguanyat doctor Manuel Mundó. Com a cloenda de l'obra, ha estat publicat un volum d'estudis com a segona part d'aquest volum cinquè. Amb aquest treball, que es va començar l'any 1981, s'han estudiat, catalogat, fotografiat i inventariat tots els vitralls gòtics i renaixentistes de Catalunya. A la mort del doctor Ainaud, el succeí al capdavant del Corpus Vitrearum Medii Aevi català el doctor Manuel Mundó i aquest, al seu moment, traspassà la tasca de continuar el treball al doctor Xavier Barral, que el presideix actualment.

L'estudi dels nostres vitralls no podia quedar-se en èpoques llunyanes. El patrimoni vitrallístic de les nostres terres és molt més ampli que el dels temps medievals i, a Catalunya, el Modernisme marcà una fita important en el camp de l'estètica ornamental; calia, doncs, avançar en el temps. D'aquesta manera, es va creure convenient presentar al Govern de Catalunya la continuació de l'estudi dels vitralls en el punt cronològic en què s'havia deixat, és a dir, del Barroc fins al Modernisme, canviant, però, el sistema de treball, fent-lo més dinàmic i operatiu, ja que la producció de finals del segle XIX i inici del segle XX destaca per la seva quantitat i qualitat. A més a més, els actuals mitjans digitals permeten unes metodologies més actives que fan possible els treballs en equip d'una manera més eficaç i interdisciplinària. Així, es presentà a la Generalitat el *Registre i inventari dels vitralls de Catalunya*, del Barroc fins al 1925. Aquest registre i inventari dels vitralls catalans és un treball que reprèn i continua la tasca duta a terme per l'Institut d'Estudis Catalans, amb la constitució de l'equip del Corpus Vitrearum Medii Aevi de Catalunya, en l'estudi dels vitralls gòtics i renaixentistes catalans. I n'és la continuació natural.

PROPOSTES DE TREBALL DEL CORPUS VITREARUM MEDII AEVI DE CATALUNYA PER AL PERÍODE 2016-2020

Amb la publicació dels cinc volums del Corpus Vitrearum Medii Aevi de Catalunya s'ha tancat, efectivament, una etapa llarga i difícil, plena d'entrebancs i d'aturades, però que finalment ha reeixit en els magnífics volums que recullen tots els vitralls gòtics i renaixentistes del nostre país. Això no obstant, la tasca no

pot quedar aturada només amb la satisfacció de la feina ben feta. La societat i els mitjans han evolucionat de l'any 1981 ençà i creiem que ara s'hauria d'estudiar la possibilitat de fer més accessible la informació que recullen els nostres llibres, i aquesta divulgació passa per la digitalització d'aquests fons. Així, una de les tasques imminents del Corpus Vitrearum català serà la digitalització de tot el seu fons fotogràfic.

PUBLICACIONS

La publicació dels cinc volums del nostre patrimoni vitrallístic medieval ha estat una fita important, però els estudis sobre el tema no acaben aquí, ans al contrari, aquesta publicació és un motor esperonador que fomenta nous estudis més detallats o específics. D'altra banda, amb la incorporació al Corpus de l'estudi i inventari dels vitralls modernistes s'hi ha afegit una quantitat d'informació molt important que nosaltres proposem que tingui sortida amb la publicació d'unes senzilles monografies.

Volums monogràfics divulgatius

D'una banda, pensem en petits volums monogràfics divulgatius sobre vitralls, centrats en tallers, edificis o conjunts. La finalitat principal seria la difusió de coneixements entre el gran públic, amb llenguatge clar i assequible i amb l'afegit d'un vocabulari específic per a ajudar a la comprensió d'alguns termes tècnics inexcusables. Parlem de volums divulgatius i rigorosos, escrits pels experts del Corpus Vitrearum català i que partirien d'una recerca minuciosa i acurada.

Monografies

Creiem també interessant la publicació de monografies més especialitzades que tractarien temes més específics. Podrien remuntar-se al temps medieval, amb noves recerques sobre els vitralls gòtics i el seu entorn, i ampliar-se fins als nostres dies. Es podria tractar d'estudis historicoartístics, però també de treballs tècnics més complets o d'altres de més pràctics, amb la publicació, per exemple, d'intervencions fetes a les obres o de teoria sobre el tema de la conservació i la restauració dels vitralls. També podrien ser complementats amb l'edició digital que comentàvem més amunt. Els autors sortirien principalment del Corpus Vitrearum català, però seria interessant també la col·laboració d'altres especialistes, de manera que les publicacions s'obrissin a tècnics de primer ordre procedents de diferents camps (química, biologia, conservació). El treball en equips multidisciplinaris seria un dels valors afegits d'aquestes publicacions.

ORGANITZACIÓ DEL 30È CONGRÉS DEL CORPUS VITREARUM INTERNACIONAL

Com hem mencionat abans, l'any 1981 va començar aquest llarg camí de l'estudi dels vitralls a Catalunya. L'any 1982, quan estàvem estudiant els vitralls gòtics de la catedral de Girona, Joan Vila-Grau identificà les taules de vitraller que tenien al Museu d'Història de Girona i va poder posar-les en paral·lel amb les vidrires de l'absis de la catedral d'aquesta ciutat; obres que s'havien realitzat amb elles i que, cas únic al món, encara es conserven. Aquest fet extraordinari d'identificació va ocasionar que l'any 1983 el congrés del Corpus Vitrearum internacional, que té lloc cada dos anys en un país diferent, se celebrés a Barcelona, i en fou amfitrió l'Institut d'Estudis Catalans. Més d'un centenar d'especialistes d'arreu del món vingueren a la nostra ciutat per veure de primera mà les taules, i això catapultà el Corpus català —el congrés i la identificació— a uns nivells que difícilment hauríem aconseguit en tan poc temps. Així, el Corpus català manté un *statu quo* i un prestigi que molts altres països no tenen.

Com que el Corpus català no ha parat, ni parará ara amb l'inventari dels vitralls catalans, fent-lo seu i incorporant-lo en el seu si, després de trenta-tres anys proposem per al 2020 portar a terme a Barcelona el 30è congrés del Corpus Vitrearum internacional, amb les propostes programàtiques següents: digitalització dels inventaris, coincidint amb la finalització del projecte *Registre i inventari dels vitralls de Catalunya*; dels vitralls medievals als vitralls modernistes; evolució de la tècnica i l'estil, i col·laboracions entre arquitectes i vitrallers i altres artistes.

WEB I BLOG DEL CORPUS CATALÀ

Com a darrera proposta de treball, presentem el web i el blog del Corpus català, que s'haurien de vincular a l'Institut d'Estudis Catalans, com ho ha estat fins ara el Corpus. Aquesta proposta ens situaria en una posició de divulgació del nostre patrimoni vitrallístic, molt important de cara al seu coneixement i valoració, però també de la seva conservació i preservació.

Finalment, i com a objectiu essencial, s'està treballant en la idea d'incorporar nous membres al Corpus Vitrearum català amb el replantejament de l'estructura actual. Hi ha la voluntat que aquells estudiosos, vitrallers i tallers que han mostrat interès en la nostra organització en puguin formar part i se'ls pugui oferir ajuda en la seva feina i informació sobre les tendències internacionals per tal de poder acomplir millor la seva tasca, que és també la nostra, de preservació dels monuments històrics de la nostra vitralleria.